

Hoe breed evalueren kan leiden naar breed rapporteren

Als individuele leerkracht nadenken over hoe een ideaal rapport, dat de resultaten van breed evalueren weergeeft, eruit ziet, kan zeer zinvolle reflecties opleveren. De structuur en opbouw van een rapport bepalen doe je echter **niet als leerkracht alleen**. Daarom is het veel krachtiger wanneer dit scenario en de reflecties die in dit scenario gemaakt worden, kunnen besproken worden in een team. De directeur, zorgcoördinator of externe begeleider kan daar een modererende rol in hebben. Zo kan er bekeken worden in welke mate er reeds breed gerapporteerd wordt, en waar nog kansen blijven liggen zijn. Vertrekkende vanuit het huidige rapport kunnen aanpassingen gedaan worden richting breed rapporteren.

1. Hoe evalueren en rapporteren samenhangt

Het rapport geeft een overzicht van wat werd geëvalueerd en hoe de leerlingen op de verschillende competenties evolueren en presteren. Op die manier is het rapport een communicatiemiddel naar de leerlingen en naar de ouders toe. Evalueren en rapporteren zijn dan ook onafscheidelijk. Om te kunnen rapporteren moet je als leerkracht eerst het leerproces van een leerling in kaart gebracht hebben en, opdat het evalueren resulteert in nieuw leren, wordt er over het leerproces gerapporteerd. Breed evalueren en rapporteren bieden meer garanties op nieuw leren. Ze leiden immers tot zinnvollere en betekenisvollere feedback. Feedback krijgen op je leerproces biedt immers kostbare inzichten die enerzijds leiden tot werkpunten en anderzijds vasthouden waar leerlingen al goed in zijn. Om deze cyclus draaiend te houden wordt feedback verondersteld die niet enkel bestaat uit cijfermatige gegevens, maar die ook bestaat uit een zinvolle duiding waarmee leerlingen aan de slag kunnen gaan.

2. Hoe breed evalueren en breed rapporteren samenhangt

Als je breed evalueert, maar de rapporten laat zoals ze zijn (bijvoorbeeld: percentages per vak), geef je aan dat de punten voor verschillende vakken belangrijker zijn dan alle andere aspecten. Als je peer-evaluatie doet, maar die rapportering niet opneemt in je rapport, geef je eigenlijk aan dat je dat toch niet zo belangrijk vindt.

Uit: Verstraete, E. e.a. Coachingspakket breed evalueren 'Zie je wat ik kan?!'. In opdracht van de Proeftuinen en in samenwerking met RVO society.

<http://www.steunpuntdiversiteiteleren.be/nl/materiaal/coachingspakket-breed-evalueren-zie-je-wat-ik-kan>

Breed evalueren maakt integraal deel uit van het onderwijsleerproces en krijgt dus een vaste plaats in de dagelijkse klaspraktijk. Door breed en dus ook permanent te evalueren krijg je een rijk beeld van het proces dat een leerling heeft afgelegd.

Als een school breed evalueert, worden de resultaten daarvan idealiter ook weerspiegeld in een brede rapportering. (*Bij punt 3 bespreken we hoe zo een breed rapport er kan uitzien en hoe je het denkproces in een team kan aansturen.*) Het omgekeerde geldt natuurlijk ook, als een school breed wenst te rapporteren over het kennen en kunnen van haar leerlingen kan dat enkel op basis van een brede evaluatie.

Enkele voorbeelden maken duidelijk hoe breed evalueren en breed rapporteren samenhangt.

- *Juf An vindt het zeer leerrijk om in de klas aan de slag te gaan met een observatiewijzer wanneer leerlingen groepswork doen. Op die manier krijgt ze goed zicht op wie spontaan beurt neemt, op wie niet zo snel deelneemt aan een gesprek, op wie initiatief neemt, op wie de afspraken nakomt...*

Om het leerproces van de leerlingen ten volle te bevorderen en om er dus voor te zorgen dat leerlingen na de observatie aan de slag gaan met de bevindingen van de leerkracht, rapporteert juf An over haar observaties. Vermits juf An vooral sociale competenties en zelfsturende competenties observeerde, krijgen ook die competenties een plaats op het rapport van de leerling.

- *Meester Ben laat de leerlingen in de klas werken aan een leesportfolio. Zo houden de leerlingen hun leesvorderingen en hun leeservaringen bij en kunnen ze die delen met andere leerlingen. Meester Ben toont aan de leerlingen en hun ouders dat hij veel belang hecht aan deze vorm van evaluatie door er ook over te rapporteren. Zo vermeldt hij op het rapport met welke zorg de leerlingen hun portfolio samenstellen, hoe ze hun portfolio voorstellen aan de anderen en hoe het leesproces verloopt.*

2

Zoals de voorbeelden duidelijk maken, zijn de rapporten afgestemd op de werkwijze in de klaspraktijk. De rapporten weerspiegelen met andere woorden waar de leerkracht in de klas de aandacht op vestigt. Werk je als leerkracht aan alle competenties van het [doelenkader](#), dan wordt er ook over al die competenties **evenwaardig** gerapporteerd.

Hieronder zie je een voorbeeld van het rapport van een school die bij spreek- en luistervaardigheid ook niet-talige competenties mee in kaart brengt en rapporteert. Gespreksregels naleven en zijn beurt afwachten behoren immers tot de sociale competenties. Zorgcoördinator en beleidsondersteuner vertellen in dit [filmpje](#) (mp4 - 26,1 MB) hoe het ontstaan van het vaardighedenrapport gegroeid is.

evaluatie vaardigheden spreken	Periode 1	Periode 2
Oogcontact hebben	heel goed	voldoende
Een correct taalgebruik hanteren	voldoende	heel goed
Voldoende lichaamstaal gebruiken	voldoende	voldoende
Gespreksregels naleven	voldoende	heel goed
Goed verstaanbaar spreken	heel goed	voldoende

evaluatie vaardigheden luisteren	Periode 1	Periode 2
Aandachtig kunnen luisteren	heel goed	voldoende
Zijn beurt afwachten	voldoende	voldoende
Waardering hebben tegenover de spreker	voldoende	voldoende
De beluisterde boodschap kunnen herhalen of uitvoeren	voldoende	heel goed

--

Handtekening klasleerkracht:

Handtekening ouders:

3. Breed rapporteren in de praktijk

3

3.1 Rapporteren vanuit een positieve insteek

Evalueren leidt tot nieuw leren wanneer kinderen op basis van hun evaluatie weten waar ze al goed of sterk in zijn en wanneer ze ook hun werkpunten te weten komen. Basisschool Het Klepperke zet sterk in op het formuleren van wat leerlingen goed kennen en kunnen, op het verwoorden van de sterktes en de talenten van de leerlingen. Dat versterkt de talentontdekking en de talentontwikkeling van de leerlingen. Directeur Nico Maes [vertelt](#) (mp4 - 10,0 MB) hoe dit zichtbaar wordt in het rapport.

3.2 Rapporteren kan meer zijn dan een cijfer meegeven

De resultaten van een brede evaluatiepraktijk zijn niet steeds in cijfers weer te geven. Bevindingen van het observeren van sociale competenties bijvoorbeeld, worden vaak beter begrepen door ze uit te drukken in woorden dan in cijfers. Sterker nog: 'Als leerlingen zowel feedback als punten krijgen, negeren ze de feedback. Als je wil dat leerlingen hun prestatie verbeteren, dan geef je beter alleen feedback en geen score.'¹ Richtvragen voor leerkrachten helpen dit woordrapport te stofferen.

Uit de praktijk gegrepen

BS Zonedorp in Aarschot heeft 'een breed rapport' als volgt opgevat: ze behouden punten voor taal, wiskunde, wereldoriëntatie, maar die resultaten worden aangevuld met gegevens bekomen door te werken met [Talentenarchipel](#). De leerlingen en de leerkrachten reflecteren daarbij op 3 eilanden van

¹ Uit: Verstraete, E. e.a. Coachingspakket breed evalueren 'Zie je wat ik kan?!'. In opdracht van de Proeftuinen en in samenwerking met Rvo Society.

de Talentenarchipel. De ouders gaven aan dat de kinderen blij naar huis gekomen zijn met hun rapport omdat er ook veel talenten van kinderen konden benoemd worden die eerder niet gezien of benoemd werden. Ook in het team was deze manier van werken een eyeopener: leerkrachten die aanvankelijk sceptisch waren, merkten op dat het MDO heel anders verliep omdat ze de dingen zagen bij de leerlingen die ze voordien niet zagen.

Nico Maes, directeur van Het Klepperke in Balen, [vertelt](#) (mp4 - 37,7 MB) over het teamproces dat doorlopen is om van een strikt puntenrapport over te stappen naar een breder rapport. Verder heeft hij het ook over het belang van het kunnen geven van een [appreciatie](#) (mp4 - 15,6 MB) voor de competenties van elk kind. Zo kan het volgens hem niet dat er standaard bij elke 8/10 'goed' wordt genoteerd.

Om over na te denken...

Wie van deze leerlingen zal het meest leren uit de feedback die ze krijgen?

- Ahmed zit in het derde leerjaar en krijgt voor luisteren een 6/10.
- Adinda zit in het derde leerjaar en krijgt voor luisteren volgende feedback: *'Je was niet bereid om naar de beschrijving van het lievelingsgerecht van alle klasgenoten te luisteren. Nochtans merkte ik dat je heel aandachtig kon luisteren als je vriendinnen aan het woord zijn. Probeer in het vervolg ook naar het verhaal van de anderen te luisteren. Ook zij vinden het fijn dat er geluisterd wordt.'*

Feedback in woorden is dan weer niet steeds verstaanbaar voor anderstalige of laagtaalvaardige ouders. Het is aan de school om **de denkoefening te maken** wat het meest rendeert binnen hun specifieke schoolcontext: een rapport met cijfers, een rapport met cijfers en commentaar of een rapport met enkel commentaar. Het gebruik van pictogrammen kan ondersteunend werken, ook al kunnen door pictogrammen weinig nuances worden aangebracht. Nico Maes, directeur van Het Klepperke in Balen, [vertelt](#) (mp4 - 18,9 MB) over het zoeken naar een oplossing voor optimale communicatie met laagtaalvaardige ouders.

Freinetschool De Harp in Gent werkt tot en met het vierde leerjaar met een rapport met enkel geschreven feedback zonder vermelding van punten. Reeds bij de inschrijving beklemtoont de directeur waarom de school daarvoor kiest. Dit staat nog eens verwoord in het rapport zelf:

'Met het cijfer beoordeelt de volwassene het werk van het kind. Dat cijfer zou iets kunnen betekenen, indien het objectief en nauwkeurig toegekend werd. Dat kan, zeker ten dele, wanneer het om eenvoudige kennis gaat, om de techniek van de vier hoofdbewerkingen bijvoorbeeld, maar meer complex werk, waar de intelligentie, het begrijpen en diverse gedragingen bij te pas komen, kan niet systematisch volgens een strak schema gemeten worden. Als het zo belangrijk is te meten – en zo nauwkeurig mogelijk- beperkt men zich in de praktijk tot wat meetbaar is. Een oefening, een som, een vraagstuk, een overhoring kan je gemakkelijk beoordelen, maar het begrijpen, de functie van intelligentie, de creativiteit, het wetenschappelijke, de vindingrijkheid, de zin voor het artistieke en het historische, kan je niet afmeten.'

3.3 Breed evalueren en breed rapporteren probeert de leerlingen zoveel mogelijk te betrekken bij het evaluatieproces

Evaluatievormen als [peer-assessment](#), [self-assessment](#), [co-assessment](#) en het uitwerken van een [portfolio](#) dragen daartoe bij. De evaluatiepraktijk wordt verder verbreed als de leerlingen ook de kans krijgen om actief te reflecteren over de rapportage van hun competenties. Helemaal interessant wordt het wanneer dit reflectiegesprek kan plaats vinden onder begeleiding van de leerkracht.

3.4 Breed evalueren en breed rapporteren probeert ook de ouders zoveel mogelijk te betrekken bij het evaluatieproces

In eerste instantie betekent dit ervoor zorgen dat de ouders zo goed als mogelijk begrijpen wat op het rapport staat. Daarnaast kan het zowel voor de leerlingen als voor de leerkrachten een meerwaarde betekenen dat de ouders in een aparte rubriek ook zelf kunnen reageren of aanvullen hoe zij hun kind ervaren. Ook het oudercontact is een ideale gelegenheid om als leerkracht niet alleen informatie te geven maar ook te luisteren naar hoe de ouders het leerproces van de kinderen ervaren.

Anekdote van Prof. Dr. Mieke Van Herreweghe, experte in evaluatie en moeder van drie kinderen

De lagere school van onze kinderen heeft ervoor gekozen om de evaluatie eerder beschrijvend te houden dan in cijfers te gieten. Zo kregen we drie keer per jaar, dus voor elke grotere schoolvakantie, een rapport van wel een twintigtal bladzijden met enerzijds ‘quoteringen’ (in de vorm van een lachend, neutraal of droevig gezichtje) per deelcompetentie die in de loop van het jaar aan bod gekomen was (gaande van “Nederlands: Spelling: open en gesloten lettergrepen” over “Wiskunde: het honderdveld” tot “Attitude: respect voor materiaal”) en anderzijds commentaar bijgeschreven door de leerkracht. Ook gaf de leerkracht op de laatste bladzijde een meer globale commentaar bij het totale functioneren van het kind.

De eerste keer dat ons oudste kind met een dergelijk rapport naar huis kwam, vonden we dat wat bevreemdend (we waren zelf gewend aan cijfertjes en percentages, natuurlijk), maar we waren al snel gewonnen voor dit soort evaluatie omdat het enerzijds een erg goed inzicht geeft in welke deelcompetenties wel en niet verworven zijn en anderzijds toch geen prestatiedruk oplegde of onderlinge competitie in de hand werkte. We vonden dit, zeker in de eerste jaren van de lagere school, erg belangrijk. Om een indicatie te krijgen van of ons kind gemiddeld, bovengemiddeld of ondergemiddeld ‘presteerde’ in de klas, konden we altijd een gesprek aangaan met de leerkracht. De avond voor de rapporten uitgereikt werden was het de gewoonte dat de leerkrachten in de vorm van een individueel oudercontact de rapporten toelichtten en bespraken. Zo had je als ouder wel duidelijk zicht op of je kind voldoende functioneerde, maar was er geen onderlinge concurrentie tussen de kinderen.

In het vijfde en zesde leerjaar werd daar dan – als overgang naar het middelbaar – een blaadje met cijfers en percentages aan toegevoegd, maar de meeste ouders vonden dat minder belangrijk omdat die cijfers een te grove indicatie waren van verworvenheden en eventuele probleemgebieden. Een cijfer op twintig voor wiskunde geeft nu eenmaal veel minder informatie dan het meer uitgebreide beschrijvende rapport voor verschillende deelfacetten van diezelfde wiskunde. Wij, als ouders, waren als het ware ‘getraind’ door de school in het kijken naar de gedetailleerde beschrijvende informatie over onze kinderen en maakten ons minder druk om de cijfertjes zelf. Ook in de

bespreking van de rapporten met onze kinderen werden we veel minder geleid door de cijfers dan door de inhoudelijke feedback die we in het rapport konden terugvinden. Wij hebben hier alleen maar positieve ervaringen mee.

4. Check je eigen rapport

Volgende vijf vragen helpen je nagaan hoe breed je eigen rapport is opgebouwd.

- Heeft mijn rapport aandacht voor alle competenties uit het [doelenkader](#)?
- Worden de bevindingen uit de [zachte evaluatie](#) (vb. portfolio, observatiewijzers...) mee opgenomen in het rapport?
- Is er voldoende ruimte voor een schriftelijke commentaar of voor een cijfer gecombineerd met een schriftelijke toelichting?
- Kunnen leerlingen zichzelf een score geven die aangevuld wordt met de bevindingen van de leerkracht?
- Krijgen leerlingen en ouders zicht op het leerproces dat de leerling aflegt?

Een uitgebreidere checklist om met het team het schoolrapportsysteem onder de loep te nemen vind je [hier](#).

5. Bronnen

Verstraete, E. e.a. Coachingspakket breed evalueren 'Zie je wat ik kan?!'. In opdracht van de Proeftuinen en in samenwerking met RVO society.

<http://www.steunpuntdiversiteitenleren.be/nl/materiaal/coachingspakket-breed-evalueren-zie-je-wat-ik-kan>.